

УДК 377.12**Рожнова Т.Є.****МОДЕЛЬ УПРАВЛІННЯ ПТНЗ НА ЗАСАДАХ ІННОВАЦІЙНИХ
ТЕХНОЛОГІЙ***ДВНЗ "Університет менеджменту
освіти" НАПН України*

У статті розкрито модель управління професійно-технічним навчальним закладом на засадах інноваційних технологій; відображено бачення складових моделі управління ПТНЗ на основі застосування сучасних принципів та інноваційних технологій для перспективного розвитку навчального закладу та забезпечення економіки України висококваліфікованими робітничими кадрами.

В статье раскрыта модель управления профессионально - техническим учебным заведением с применением инновационных технологий; отобразено видение составляющих модели ПТНЗ на основе внедрения современных принципов и инновационных технологий для перспективного развития учебного заведения и обеспечения экономики Украины высококвалифицированными рабочими кадрами.

The article exposed the peculiarities of modeling of vocational and technical schools management; vision of complex models of vocational and training schools management is tread on the basis of supplementation of modern principles and innovation technologies for future development of an educational institution.

Ключові слова: управління професійно-технічним навчальним закладом, модель управління, принцип інноваційності, інноваційні технології, кваліфіковані робітничі кадри.

Ключевые слова: управление профессионально-техническим учебным заведением, модель управления, принцип инновационности, инновационные технологи, квалифицированные рабочие кадры.

Key words: management of the vocational and technical schools, model of management, the principle of innovation, innovational technologies, qualified specialists.

Актуальність теми дослідження обумовлена реалізацією поступальної інноваційної політики України в галузі освіти, яка можлива за умов взаємодії інноваційних процесів з національними традиціями освіти і світовими освітніми тенденціями та необхідністю розробки моделі управління професійно-технічним навчальним закладом (далі ПТНЗ) на засадах інноваційних технологій.

Такий підхід вимагає наукового бачення моделі управління ПТНЗ з використанням інноваційних технологій, сучасних принципів, методів та функцій управління ПТНЗ, пошуку ефективних засобів та методик їх впровадження з метою поєднання з практичною діяльністю закладів професійно-технічної освіти.

У перекладі з латинської мови поняття «модель» означає міру, зразок, примірник чого-небудь [3]. Голландськими вченими у дослідженнях вона визначається як дієвий інструмент для конструювання майбутніх ситуацій, знаходження альтернатив у розвитку ПТНЗ з урахуванням основи – зв'язку між освітою та організацією [6, с. 196].

Досліджуючи моделі, В. Штофф прийшов висновку, що модель – це уявна або матеріальна система, яка відображає або відтворює об'єкт дослідження і здатна замінити його таким чином, що її вивчення дає нам нову інформацію про об'єкт [1, с.86].

Модель має декілька застосувань, вона дозволяє: чітко визначити компоненти, які утворюють систему; схематично розглядати зв'язки між компонентами, порівнювати зв'язки в середині моделі; генерувати ідеї, ставити питання щодо об'єкта дослідження.

В. Пікельна, яка розробила теорію і методику моделювання управлінської діяльності, доводить, що моделювання може виступати як:

метод наукового дослідження;

основа розробки нової теорії;

механізм визначення перспективи розвитку[13] .

Моделювання застосовують тоді, коли не існує умов безпосереднього пізнання об'єкта дослідження. Цей метод має певні переваги порівняно з іншими методами, зокрема можливість:

«спрощення» реального об'єкта для того, щоб працювати з важливими для дослідника параметрами і характеристиками;

зменшення або збільшення за його допомогою реального об'єкта;

побудова ідеальних (закритих) моделей, що дозволяє економити час, ресурси – оптимізувати процес дослідження і практичної діяльності.

Моделювання як метод дослідження, доводить В. Пікельна, збільшує культуру мислення керівника будь-якої ланки, покращує ефективність управлінського рішення, дозволяє не тільки цілісно уявити систему управління, але й більш чітко бачити виникаючі в ПТНЗ проблеми управління [13].

Наразі, під моделлю, В.Шейко розуміє уявну або матеріальну систему, яка, відображаючи або відтворюючи об'єкт дослідження, може змінити його так, що її вивчення дає нову інформацію про цей об'єкт [16, с. 62].

Аналіз наукової літератури та дисертаційних досліджень свідчить про посилення уваги науковців до вивчення основних тенденцій і специфіки підготовки робітничих кадрів в Україні, організації системи управління професійно-технічною освітою та ПТНЗ.

У працях С.Гончаренка, І. Зязюна, В. Мадзігона, О. Савченко, В. Кременя, В. Лугового, Н. Ничкало, С.Ніколаєнка, В. Олійника, В. Паламарчука професійно-технічна освіта розглядається як багатопланове поняття і за своїми цільовими функціями визначається як умова і процес професійної підготовки та розвитку особистості в нових соціально-економічних умовах розвитку суспільства та освіти.

Науково-теоретичні та організаційно-педагогічні основи управління в системі професійно-технічної освіти докладно висвітлені в роботах С. Артюха, С. Батищева, А. Дьоміна, В. Олійника, Л. Сергєєвої, О. Щербак, М. Ярмаченка та ін.

Однак треба визначити, що розкриття моделі управління ПТНЗ на засадах інноваційних технологій залишається ще малодослідженим у зв'язку з недостатністю теоретичного опрацювання його основ, забезпечення потрібного науково-методичного обґрунтування, визначення стратегічної спрямованості на кінцевий результат, урахування зовнішніх і внутрішніх факторів ефективного функціонування в швидкозмінному середовищі.

Зазначене обумовило виникнення протиріч між: сучасними вимогами до моделі управління ПТНЗ в умовах нових соціально-економічних відносин та практичним застосуванням моделі управління ПТНЗ на засадах інноваційних технологій; недостатністю розробленості теорії, методики і технології застосування моделі управління ПТНЗ на засадах інноваційних технологій та необхідністю вдосконалення системи управління ПТНЗ; нагальними потребами керівників ПТНЗ у практичному застосуванні інноваційних технологій та рівнями їхньої професійної компетентності й адаптації до сучасних умов управління.

Усе викладене вище зумовило вибір теми статті „Модель управління ПТНЗ на засадах інноваційних технологій”.

Мета статті: розглянути та обґрунтувати модель управління ПТНЗ на засадах інноваційних технологій; розкрити суть принципу інноваційності в управлінні ПТНЗ як одного з пріоритетних і динамічних у контексті обґрунтування представленої моделі, розробка та реалізація якої сприятиме розвитку ринкових відносин і зростанню рівня підготовки кваліфікованих робітників для різних галузей господарства країни.

Завдання статті: науково обґрунтувати модель управління ПТНЗ на засадах інноваційних технологій; розглянути складові моделі як сукупності технологічних функцій управління ПТНЗ системи знань та вмінь керівника ПТНЗ з питань управління інноваційною діяльністю ПТНЗ.

Виклад основного матеріалу дослідження. Здійснивши теоретичний аналіз сучасних підходів до управління ПТНЗ на засадах інноваційних технологій та стану застосування інноваційних технологій в управлінні ПТНЗ нами розроблена модель управління ПТНЗ на засадах інноваційних технологій,

яка включає в себе: сукупність знань наукових основ управління і менеджменту, в тому числі менеджменту освітніх інновацій; умінь і навичок здійснювати ефективне управління ПТНЗ; мотивацію управлінської діяльності та особистісні і професійні якості, які є її «серцевиною».

Головне призначення моделі управління на засадах інноваційних технологій – підвищення ефективності управління ПТНЗ, забезпечення координації дій всіх управлінських ланок, включення в управління педагогічного колективу, формування інноваційного середовища закладу.

Ми розробили модель управління та інноваційну структуру. Ця модель передбачає реалізацію загальної прогностичної мети і включає такі складові: прогностично-адаптивну, концептуальну, функціонально-технологічну, результативно-діяльнісну, методи управління (адміністративні, економічні, психолого-педагогічні та суспільного впливу), а також функціональні служби (методична рада, педагогічна рада, методичні комісії, піклувальна рада, батьківський комітет, учнівське самоврядування, рада колективу) (рис.1).

Прогностично-адаптивна складова відображає перший етап процесу управління ПТНЗ на засадах інноваційних технологій, це специфічна форма наукового передбачення, спеціальне дослідження перспектив інноваційних процесів, вивчення досвіду управління ПТНЗ на засадах інноваційних технологій, проведення маркетингових досліджень ринку праці, конкурентних ПТНЗ, вступників, випускників ПТНЗ, роботодавців. Метою прогнозування є виявлення перспективних проблем, що підлягають розв'язанню, визначенні можливих шляхів розв'язання цих проблем, прогнозування зворотних або незворотних структурних змін в інноваційному соціально-педагогічному середовищі. Адаптивна складова передбачає створення передумов для впровадження інноваційних технологій в управління ПТНЗ та організовану інноваційну зміну станів управління ПТНЗ, а також включає інформаційну, матеріально-технічну, кадрову забезпеченість ПТНЗ.

Концептуальна складова включає мету і завдання ПТНЗ, а також принципи, закономірності та тенденції.

Функціонально-технологічна складова містить основні управлінські функції, до яких, в свою чергу, віднесемо: планування навчально-виховного та навчально-виробничого процесів з опорою на підтримку творчості, організація управлінської діяльності та підтримка самодіяльності об'єктів, навчання педагогічного колективу ПТНЗ та підтримка інноваційної ініціативи, контроль за навчально-виховним та навчально-виробничим процесами. Функціонально-технологічна складова включає інноваційні методи управління та функціональні служби. Інноваційні методи управління поділяються на економічне стимулювання, адміністративні, психолого-педагогічні, методи суспільного впливу. До функціональних служб відносяться: педагогічна рада, методична рада, методичні комісії, рада гуртожитку, рада учнівського самоврядування, батьківська рада.

Результативно-діяльнісна складова включає основні показники оцінки результатів діяльності ПТНЗ:

- рівень відповідності результатів діяльності визначеній меті;
- рівень організації управління;
- імідж навчального закладу, його конкурентоздатність;
- рівень знань, умінь, навичок учнів;
- рівень професійної підготовки учнів за обраною професією;
- професійний рівень педагогічних працівників;
- моніторинг ринку праці;
- рівень адміністративно-господарської діяльності;
- конкурентоздатність випускників ПТНЗ;
- посилення стійкості інноваційних освітніх процесів у ПТНЗ;
- прискорення розвитку інноваційних процесів у ПТНЗ.

Нова модель управління ПТНЗ передбачає створення системи, орієнтованої безпосередньо на виховання, навчання й, головне, на розвиток особистості учня, системи, відкритої для інновацій. Передумови створення такої системи в ПТНЗ вже є: почали діяти рівні педагогічного управління.

Стратегічний рівень формується з таких ідей, які мають пріоритетне значення: система роботи ПТНЗ щодо створення умов для самореалізації особистості учня. Колектив ПТНЗ у своїй діяльності повинен керуватися таким принципом: становлення людини - це постійна праця душі, а також принципом: «випускник ПТНЗ - це кваліфікований, конкурентоспроможний робітник».

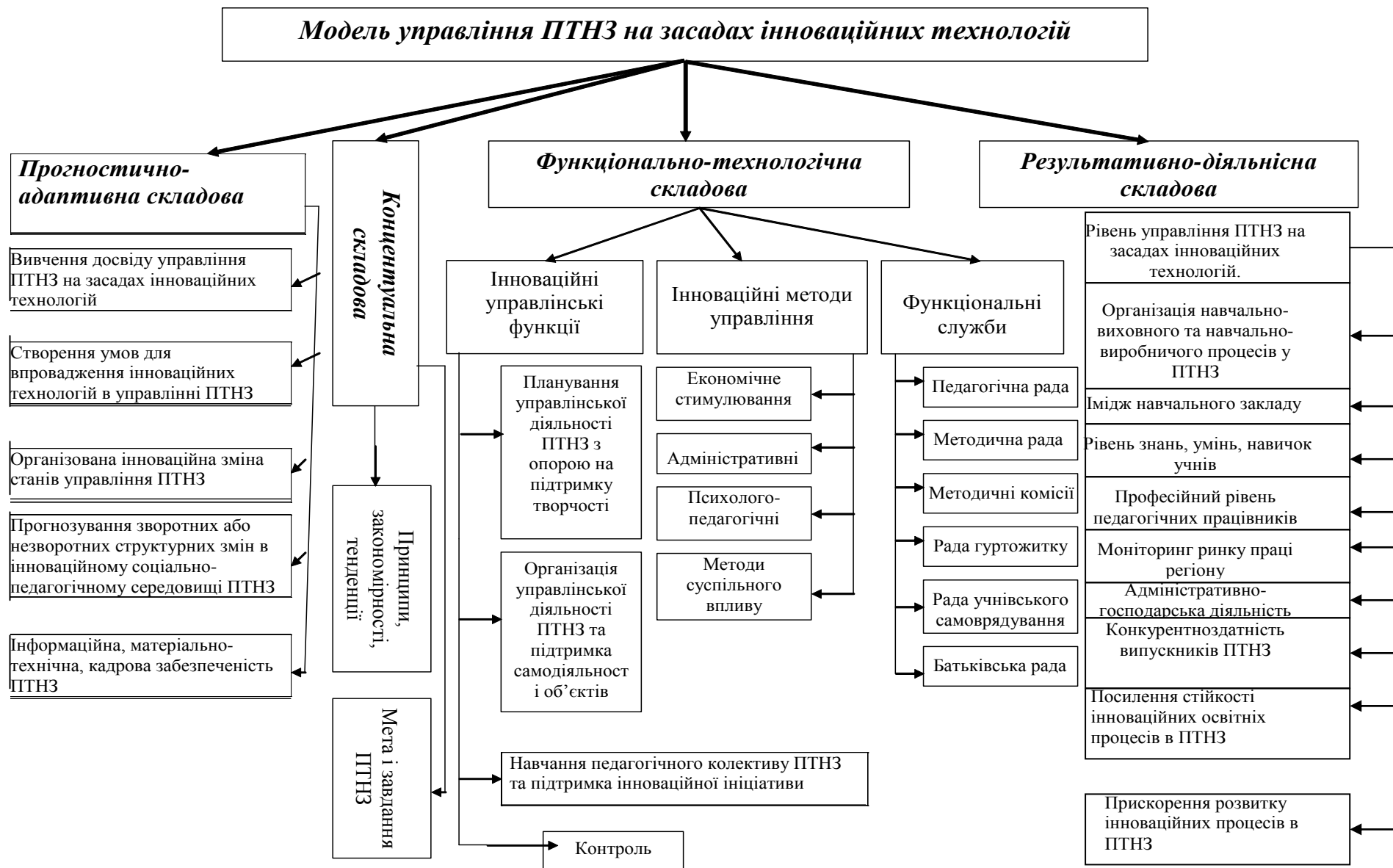

Рис. 1 Модель управління ПТНЗ на засадах інноваційних технологій

Запропонована модель управління ПТНЗ на засадах інноваційних технологій (рис.1) передбачає:

- управління ПТНЗ, щодо аналізу ринку праці;
- управління ПТНЗ, щодо організації навчально-виховного та навчально-виробничого процесів;
- управління ПТНЗ, щодо контролю навчально-виховного та навчально-виробничого процесів;
- управління ПТНЗ, щодо делегування повноважень;
- управління ПТНЗ, щодо планування навчально-виховного та навчально-виробничого процесів.

Необхідно відзначити, що при розробці моделі ми врахували, що реалізація моделі буде спрямована на створення гнучкої, динамічної, демократичної системи управління ПТНЗ, яка: використовує варіативні управлінські рішення; прогнозує кінцеві результати діяльності; включає економічні механізми діяльності, пов'язані з необхідністю посилення фінансової самостійності; забезпечує оптимальне поєднання адміністративного, колективного управління й самоврядування [9; 11; 12].

Відтак, модель управління ПТНЗ на засадах інноваційних технологій передбачає створення системи, орієнтованої безпосередньо на виховання, навчання, розвиток учнів і включає зміст, структуру, форми, методи, функції, сучасні технології управління.

На разі, дане дослідження не вичерпує себе, а ставить за мету продовжити теоретичне обґрунтування та практичне підтвердження переваг використання моделі управління ПТНЗ на засадах інноваційних технологій над традиційними формами управління в умовах поліфункціональних процесів у галузі професійної освіти.

Література:

1. Васильченко Л.В. Формування управлінської культури керівника школи в системі післядипломної педагогічної освіти: дис. канд. пед. наук: 13.00.04. – З.: ЗОІППО, 2006.
2. Ващенко Л. Зміст і структура інноваційного педагогічного процесу // Управління освітою. – 2005. – № 20, жовтень. – С. 4-5.
3. Даниленко Л.І. Інноваційний освітній менеджмент: Навч. посібник. – К., Главник, 2006. – 144 с.
4. Даниленко Л.І. Менеджмент інновацій в освіті. – К.: Шк. світ, 2007. – 120 с.
5. Даниленко Л.І., Сергеева Л.М. та ін. За заг. ред. В.В.Олійника. Сучасні підходи до управління професійно-технічними закладами: Навчально-методичний посібник. – К.: ТОВ «Етіс Плюс», 2007. –104 с.
6. Де Колувэ Л., Маркс Э., Петри М. Развитие школы: модели и изменения.- Калуга: Калужский институт социологии, 1993. – 239 с.
7. Дичківська І. Інноваційні педагогічні технології: Навч. посібник. – К.: Академвидав, 2004. – 352 с.
8. Закон України « Про інноваційну діяльність» // Закони України в 12 Т. – К.: АТ «Книга». – 1996. – Т.8. – С.202-212.
9. Мельник В. Підвищення кваліфікації керівника загальноосвітнього навчального закладу як інноватора освітнього процесу // Директор школи. – 2002. – №9, березень. – С.5-6.
10. Морозов Ю.П. Инновационный менеджмент: Учебное пособие для вузов. – М.: ЮНИТИ ДаНа, 2000. – 446 с.
11. Ніколаєнко С.М. Теоретико-методологічні основи управління інноваційним розвитком системи освіти України: монографія. – К.: Київ. Нац. тор.-екон. ун-т, 2008. –419 с.
12. Освітні технології: Навч-метод. посібник / За заг. ред. О.Пєхоти. – К.: А.С.К., 2001. – 256 с.

13. Пикельная В.С. Теория и методика моделирования управленческой деятельности (школоведческий аспект): Дис. ... док. пед. наук: 13.00.01 / Криворожский пед. институт. – К., 1993. – 374 с.
14. Селевко Г. Энциклопедия образовательных технологий: В 2 т. – М.: НИИ школьных технологий, 2006. – Т 1. – 816 с.
15. Сиротенко Г. Інноваційних потенціал освіти: досягнення на тлі проблем // Управління освітою. – 2005. - №2, січень. – С. 4-6.
16. Шейко В.М., Кушнарєнко Н.М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності: Підручник. - К.: Знання-прес, 2003. – 295 с.